

ישיבת הר עציון בית מדרש האלקטרוני (ב.מ.א.)

הפטרת השבוע

סידרת שיעורים ע"י הרב יהודה שביב

הפטרת שבת ערב ראש חודש

מחר חודש (שמ"א כ', ח - מב)

א. ענייני ראש חודש בהפטרה

מבט ראשוני מוליך לכיוון הפסוק הפותח: "ויאמר לו יהונתן מחר חדש". אין מתאים לכאורה מפסוק זה לקריאה בשבת שלמחרתה חל ראש חודש.

אך כלום די בביטוי אחד כדי לשנות מההפטרה הרגילה של השבת? מסתבר שגם הדברים המסופרים בהמשך היו גורם משמעותי לקביעת ההפטרה.

הרב יששכר יעקבסון בספרו על ההפטרות (חזון המקרא ח"ב עמ' 161) מונה ארבעה דברים מענייניו של ראש חודש שניתן ללמוד מסיפור ההפטרה:

1. "כי הבדילו בין יום חול שבו עשיית מלאכה מותרת (1) לבין ר"ח.
2. כי כבר אז היו לפעמים שני ימי ראש חודש ... (2)
3. כי המלך עשה סעודה חגיגית לכל אנשיו הנקראת בשם לחם (ראה פסוקים כד-כו), סעודה שרק טהורים השתתפו בה (כעולה מפסוק כו).
4. כי כנראה נהגו גם בני משפחה ... להתאסף כדי לערוך יחדיו 'זבח משפחה' (פסוקים כ, כט).

ועדיין מקום להיבט נוסף.

ב. חידושה של הלבנה

מה עניינו של ראש חודש? הוא יום שנתקדש ע"י ביי"ד, יום שעומו מתחיל חודש חדש. אימתי מקדשים את החודש - כשמופיעים עדים המעידים שראו את הלבנה בחידושה.

וחידושה של הלבנה מה הוא מזכיר? הרי זה מזכיר את סיפור בריאתם של המאורות ביום הרביעי ליצירה. מתחילה היו אמורים שני המאורות להיות גדולים, כפי שנאמר: "ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים" (בראשית א, טז). אלא ש'השתבש' העניין וסופו של דבר רק האחד היה גדול והשני קטן, כאמור בהמשך: "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה".

מדוע השתבש העניין? מבהיר רש"י בעקבות חז"ל (במס' חולין ס ע"ב): "שווים נבראו, ונתמעטה הלבנה על שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו אחד".

'אמירה' זו קובעת עובדה: שני מלכים אינם יכולים לשמש כתר אחד וכשיש שניים על האחד להתמעט. וודאי אין הכוונה רק להתמעטות פיסיית אלא מהותית; מכאן ואילך רק האחד מלך והשני נתון תחתיו. ואם יש בו אורה אין היא אלא הקרנה מהאור שהמולך מקרין.

ג. הממשלה הראשונה ואלו שבעקבותיה

השורש משל מופיע לראשונה עם בריאת המאורות: המאור הגדול לממשלת היום והמאור הקטן לממשלת הלילה. אכן בענייני מלכות 'מדברתי' הלבנה 'אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד'.

אמת זאת באה לידי ביטוי מכאיב מאד בסיפור רדיפתו של שאול את דוד. משעה שחש שאול כי דוד אהוד ביותר על העם "ועוד לו אך המלוכה" (שמ"א יח, ח), מאותה שעה הוא עוין את דוד ומבקש לסלקו בכל דרך, לרבות דרך נוראה של רציחה.

והמבחן יהיה בסעודת ראש חודש: אם תעלה אז חמת המלך על דוד, הרי זה אות כי כלה ונחרצה היא אתו להמית את דוד. כפי שמסופר בהפטרה.
ד.

תיקון לקיטרוג הלבנה

ד.

'קיטרוג' הלבנה הוא ביטוי לאותה קנאה יוקדת שאינה יכולה לשאת אחר המוכתר באותו כתר. וודאי שאינה יכולה לשאת שאחר הוא שיהיה מוכתר בלעדי. כלום ייתכן שיהיה מי שלא ילך בתלם הקנאה הלזו? סיפור ההפטרה מוכיח כי כן. בסיפור זה אנו פוגשים בדמותו האצילית של יהונתן. הוא בנו של המלך הנבחר על פי הראוי והמקובל. הוא אמור לרשת את כס המלוכה מאביו שאול. הוא המועמד הטבעי למלכות. אבל הוא מתוך אהבה אמתית מוותר באופן אצילי ובוחר בבן ישי למלך.

בערב ראש חודש יש ציפיה דרוכה לקראת חידושה של לבנה. חידוש שיש עמו בשורה לישראל "שהם עתידים להתחדש כמותה" (סנהדרין מב, א). אבל ביום זה הלבנה עדיין מוסתרת לגמרי. הסתרה שהיא תולדת קנאת מלכות. והנה עומד אורה להתחדש. כלום תהיה זו התחדשות לשעה שבעקבותיה שוב התמעטות והסתרה, או אולי תתחדש ויפציע אורה ויגדל ויתמיד. דבר זה תלוי ב... יהונתן. ככל שירבו דמויות כאלו, כן יפוג תוקף קיטרוגה של הלבנה, וטובים ושלמים יהיו שני המאורות שבראם א-להינו.

הערות:

(1) הכוונה לאמר בפסוק יט "ביום המעשה" ותרגם יונתן: "יומא דחולא" וראה רש"י "יום המעשה - מלאכה". משמע שיום ר"ח לא היה יום מעשה.

(2) כאמור בפסוק כז "ויהי ממחרת החדש השני".

כדי להרשם יש לשלוח בקשה לכתובת

MAJORDOMO@ETZION.ORG.IL

עם התוכן:

. GET YHE-TEST H-SUBSCRIBE

קיימת גם מערכת שיעורים באנגלית. כדי לקבל רשימת השיעורים, יש לשלוח בקשה לכתובת:

LISTPROC@JER1.CO.IL

עם התוכן:

. INFO YHE-ABOUT

בשאלות אפשר לפנות למשרד הישיבה 02-9931-456 ולבקש את משרד האינטרנט, או לכתוב לכתובת YHE@JER1.CO.IL

כל הזכויות שמורות 1997 ישיבת הר עציון